

سفر اعلام‌نشده قآانی به بغداد و آیند حشد شعبی

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/), حمدی ملک (/fa/experts/hmdy-mlk/)

۱۰ آوریل ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/qaanis-surprise-visit-baghdad-and-future-pmf

العربية (/ar/policy-analysis/zyart-qaany-almfajyt-lbghead-wmstqbl-alhshd-alshby/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

حمدی ملک (/fa/experts/hmdy-mlk/)

دکتر حمدی ملک هموندیار انستیتو واشنگتن است و حوزه تخصصی‌اش شبه‌نظامیان شیعه است. او از پایه‌گذاران پلتفرم «شبه‌نظامیان زیر ذره‌بین» (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/series/militia-spotlight>) است که تحلیل‌های همه‌جانبه‌نگری درباره تحولات مربوط به شبه‌نظامیان مورد حمایت ایران در عراق و سوریه ارائه می‌کند. وی به دو زبان فارسی و عربی سخن می‌گوید و یکی از

تحلیل کوتاه

سفر فرمانده سپاه قدس با این هدف انجام شد که شبه‌نظامیان شیعه را علیه آمریکا و رقیبان سیاسی داخلی متحد کند اما اطلاعات میدانی گویای آن است که نیروی قدس پاسا‌سلیمانی کم‌کم نفوذ خود را در عراق از دست می‌دهد.

در ۳۰ مارس سرتیپ پاسدار اسماعیل قآانی فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران در سفری اعلام‌نشده به عراق رفت. او در این سفر کوتاه با شماری از مقامات ارشد و فرماندهان شبه‌نظامی از جمله هادی العامری (فرمانده سازمان بدر) عمار الحکیم (رهبر جنبش حکمت ملی عراق) و محمدرضا سیستانی (پسر آیت‌الله‌العظمی علی سیستانی) ملاقات کرد.

انگیزه اصلی این سفر که تقریباً هیچ پوشش رسانه‌ای در ایران نداشت دو موضوع بود: متحد ساختن گروه‌های شبه‌نظامی شیعه در دورانی جدید که از ماه ژانویه شروع شده (یعنی پس از ترور قاسم سلیمانی فرمانده نیروی قدس و ابومهدی المهندس فرمانده کتائب حزب‌الله به دست آمریکا) و نیز جلب حمایت برای مخالفت با عدنان الزُرفی نامزد نخست‌وزیری عراق که تهران و نیروهای نیابتی‌اش او را هوادار آمریکا می‌دانند. قآانی در هر دو جبهه شکست خورد. هرچند الزُرفی این هفته کنار کشید اما هیچ‌یک از نامزدهای موردنظر ایران (عبدالحسین عبطان و قاسم الاعرجی) جای او را نگرفتند. در عوض یک مقام عراقی که همدل با منافع آمریکا شناخته می‌شود (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iraq-goes-from-zurfi-to-kadhimi-u.s.-policy-implications>)

(implications) یعنی مصطفی الکاظمی رئیس سرویس اطلاعات ملی به این مقام منصوب شد. به طور کلی‌تر واکنش‌های متفاوت میان شبه‌نظامیان ارشد نشان می‌دهد که نیروی قدس برای بازسازی قدرت خود در عراق با مشکلات زیادی روبه‌روست. علی‌رغم

آن که ایران در اوایل مارس تلاش کرد با فرستادن علی شمخانی دبیر شورای عالی امنیت ملی به بغداد این امر را تسهیل کند

تغییر مکرر نخست‌وزیر شکاف‌های سیاسی را آشکار می‌کند

در ۴ آوریل بعد از سفر قانآنی بیانیه بی‌سابقه‌ای منتشر شد که هشت گروه شبه‌نظامی عمده هوادار ایران در سازمان حشد شعبی عراق پای آن را امضا کرده بودند: جنبش عصائب اهل الحق کتائب سیدالشهداء جنبش انصارالله الاوفیاء کتائب جندالامام جنبش حزب‌الله النجباء کتائب الامام علی سرایا عاشورا و سرایا الخراسانی این بیانیه ادامه حضور آمریکا در عراق را محکوم می‌کند و الزرفی را دست‌نشانده آمریکا می‌خواند

با توجه به نزدیکی زمانی به سفر قانآنی این بیانیه احتمالا با اطلاع سپاه پاسداران آماده شده بود اما کتائب حزب‌الله شبه‌نظامیان پیشرو که نزدیکترین گروه به نیروی قدس دانسته می‌شود آشکارا از این لیست غایب بود این گروه همچنین در انتخاب جانشین الزرفی شرکت نکرد تمام احزاب شیعه گرد و شنی عراق توافق کردند که الکاظمی نفر بعدی برای تشکیل دولت باشد اما کتائب حزب‌الله او را به عنوان فردی هوادار آمریکا رد کرد و حتی متهم‌اش کرد که با دادن اطلاعات محرمانه به آمریکا به کشتن سلیمانی و المهندس کمک کرده است

سپاه پاسداران به نوبه خود ظاهرا روی دوگانه و مخاطره‌آمیزی را در عراق در پیش گرفته است هرچند برای کنارزدن الزرفی و اجتناب از بن‌بست سرانجام انتخاب الکاظمی را با نوعی سازش پذیرفت ولی همزمان در پشت صحنه کتائب حزب‌الله را برای یک زورآزمایی بالقوه استراتژیک در مراحل بعد آماده می‌کند در ۶ آوریل کتائب حزب‌الله با صدور بیانیه‌ای موضع قطعی خود را در مخالفت با هرگونه «دولت تحمیلی» که به‌زعم این گروه دارای اهداف تهدیدآمیز یا مشکوک باشد اعلام کرد این بیانیه همان موقعی صادر شد که اخباری مبنی بر نامزدی قریب‌الوقوع الکاظمی منتشر می‌شد

این گروه شبه‌نظامی از این موضوع هم ناخشنود است که نامزد آن برای فرماندهی حشد شعبی یعنی عبدالعزیز المحمداوی (معروف به ابوفدک) از سوی بقیه جناح‌ها پذیرفته نشد شبه‌نظامیان حشد شعبی هوادار سیستمی (موسوم به «یگان‌های عتبات») علنا نامزدی او را نپذیرفتند درحالی‌که جناح‌های قدرتمند هوادار ایران مثل سازمان بدر هم مدتی است که از امور حشد شعبی فاصله گرفته‌اند

پیامدهای نظامی سفر قانآنی

سفر قانآنی در بحبوحه افزایش تنش‌ها بین ایران و آمریکا و همچنین یکپارچگی هرچه سریع‌تر نیروهای نظامی آمریکا در دو پایگاه الاسد و اربیل انجام شد گزارش‌های رسانه‌های آمریکا حاکی از این است که دست‌کم برخی از عناصر دولت ترامپ هوادار اقدام نظامی برای تضعیف جدی موقعیت کتائب حزب‌الله در عراق هستند و حتی طرفدار زدن اهداف نظامی ایرانی اگر تعداد بیشتری از پرسنل آمریکایی قربانی حملات راکتی شبه‌نظامیان شوند.

در عین حال سرلشکر محمد باقری و دیگر فرماندهان ارشد ایران نسبت به هرگونه اقدامی که «امنیت ایران» را تهدید کند هشدار داده‌اند باقری داشتن هرگونه نقشی در حملات راکتی اخیر در عراق یا قصد ایران برای حمله به «نیروهای خارجی» در منطقه را انکار کرد مقامات ایرانی گذشته از انتشار این‌گونه بیانیه‌ها برای اجتناب از متهم شدن در حملات آینده ظاهرا هنوز مطمئن نیستند که آیا افزایش حضور نظامی آمریکا در منطقه یک «جنگ روانی» است یا آمادگی برای اقدام عملی علیه نیروهای نیابتی ایران در عراق و سوریه

ترمیم شکاف‌ها در جبهه «مقاومت»

قانآنی علاوه بر این که نتوانست جناح‌های شیعه مجلس عراق را قانع کند تا یک نامزد هوادار ایران و ضد آمریکا را برای نخست‌وزیری برگزیند دریافت که اعتبارش هم متزلزل‌تر شده است چرا که گفته می‌شود مقتدی الصدر رهبر ائتلاف سائرون از ملاقات با او امتناع ورزیده است چنین امری در زمان سلیمانی قابل‌تصور هم نبود برخی دیگر از گروه‌های شیعه نزدیک به ایران تا جایی پیش رفتند که از این سفر انتقاد کردند و آن را تلاش برای مداخله در امور داخلی عراق خواندند

با توجه به این واکنش‌ها تهران بی‌شک در هفته‌های آتی به تلاشی دوچندان دست خواهد زد تا موقعیتش را در عراق احیا کند این تلاش شامل ایجاد نسلی تازه و سرمایه‌گذاری برای آن از میان گروه‌های شبه‌نظامی بنیادگرا مثل غصبه‌الثائین و اصحاب‌الکھف خواهد بود تا بهتر بتوانند با حضور آمریکا در عراق که یکپارچه‌تر و برخوردار از قدرت دفاعی بیشتری شده مقابله کنند

عصبه‌الثائین که در میانه ماه مارس تشکیل شد مدعی است یک جبهه «مقاومت» کاملا جدید است هرچند همه نشانه‌ها حاکی از این است که کتائب حزب‌الله خالق یا حامی آن است این گروه مسئولیت حمله اخیر به قرارگاه التاجی را بر عهده گرفت که منجر به کشته شدن دو نیروی آمریکایی و یک سرباز بریتانیایی شد اصحاب‌الکھف هم یک گروه نوظهور است که ویدیوهای تهدیدآمیزی منتشر کرده

است چند ویدیو حملات تایید نشده‌ای را علیه آنچه یک کاروان آمریکایی خوانده شده و برخی دیگر هم انبار سلاحی پر از راکت‌های ۱۲۲ میلی‌متری را نشان می‌دهد. این نوع فعالیت‌ها را باید در راستای بیانیه ۶ آوریل کتائب حزب‌الله دید که در آن مدعی شد از حمله به نیروهای آمریکایی هنگام عقب‌نشینی از پایگاه‌های اصلی‌شان خودداری خواهد کرد ولی احتمال ازسرگیری حملات‌شان پس از استقرار نیروهای آمریکایی در محل‌های جدید را رد نکرد.

نتیجه‌گیری

نشانه‌های وجود آزرده‌گی عمیق میان واحدهای شبه‌نظامی هوادار سیستمی و هوادار ایران حاکی از دودستگی در نیروهای حشد شعبی است که در نهایت به صورت انشعاب رخ خواهد داد و انتصاب الکاظمی می‌تواند موجب تسریع این فرایند شود. چنان انشعابی به‌مشروعیت این سازمان به عنوان یک نهاد نظامی رسمی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/honored-not-contained-the-future-of-iraqs-popular-mobilization-forces>) در عراق آسیب جدی خواهد زد. هرچند حشد شعبی تحت سلطه جناح‌های تحت حمایت ایران قرار دارد عموم مردم عراق هنوز آن را ثمر فتوای آیت‌الله سیستمی می‌دانند که در سال ۲۰۱۴ از همه مردان عراقی که توان جنگ دارند خواست سلاح بگیرند و با داعش بجنگند. اگر جناح‌های تحت‌نظر یاران سیستمی تصمیم بگیرند از حشد شعبی بیرون بروند اعتبار این سازمان نزد مردم مخدوش خواهد شد.

هرچند مقامات ایرانی بی‌شک وجود یک حشد شعبی نیرومند را که همراستا با سیاست‌های خودشان باشد ترجیح می‌دهند اگر این سازمان آن‌قدر ضعیف و آشفته شود که اهداف اصلی ایران را در عراق مختل کند ممکن است از آن فاصله بگیرند. در این صورت تهران به دوران گروه‌های شبه‌نظامی کوچک بر خواهد گشت و به عملیات مخفی با تاکتیک‌های جنگ چریکی دست خواهد زد.

در حال حاضر ایران احتمالاً بر انجام حملات راکتی علیه اهداف آمریکایی اصرار خواهد کرد تا با استفاده از گروه‌های تغییرنام‌یافته یا انشعاب‌یافته راهبرد ایالات متحده را در عراق با چالش‌های روانی و فیزیکی روبه‌رو کند. کمیت و مرگباری این‌گونه حملات ممکن است تدریجاً افزایش یابد و نه‌تنها پایگاه‌های باقیمانده آمریکا که مجتمع سفارتخانه در بغداد را هم هدف بگیرد.

از این‌رو آمریکا همزمان با حفظ فشارها برای تشکیل دولتی دوست و مورد قبول همه اقوام و گروه‌های سیاسی عراق باید به اتخاذ اقدامات ضروری برای محافظت از پرسنل خود ادامه دهد. علاوه بر این آمریکا باید کماکان هر گونه فعالیت تهدیدآمیز از سوی شبه‌نظامیان شیعی را به ایران نسبت دهد.

**فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و متخصص امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج است. حمدی ملک مقیم لندن تحلیل‌گر خاورمیانه در تلویزیون ایران اینترنشنال است و تحقیقاتش بر تشکیل شبه‌نظامیان شیعه در عراق متمرکز است.*

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

BRIEF ANALYSIS

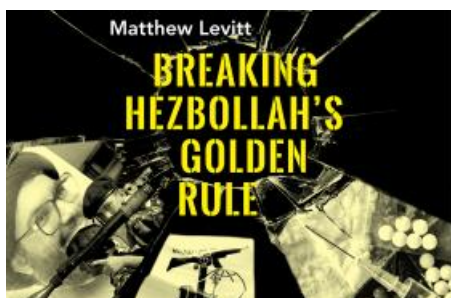
Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲ ۹

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

(fa/policy-analysis/dmkrazy-w-aslah/) دمکراسی و اصلاح

(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/) عرب و اسلام سیاسی

(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/raq/) عراق

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران